

Ανοιχτή Τάξη

Κωνσταντίνος Πανούσης¹

¹ Δάσκαλος, daskalosk@me.com

Περίληψη

Αναγνωρίζοντας την επιτακτική ανάγκη ανάπτυξης δεξιοτήτων του 21ου αιώνα υλοποιώ ένα μοντέλο διδασκαλίας που δίνει σύγχρονο περιεχόμενο στις έννοιες “δάσκαλος”, “μαθητής”, “γνώση”. Πρόκειται για ολιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης του ατόμου. Παιδεία και Πολιτισμός με όχημα την Καινοτομία για την πρόσβαση, κατανόηση, κατάκτηση, διαχείριση, παραγωγή της γνώσης.

Η Τάξη είναι ένα νευραλγικό κέντρο με διαφανείς και πορώδεις τοίχους που όλοι συνδέονται διαδραστικά και αλληλεπιδραστικά με τον θησαυρό της γνώσης.

Η Ανοιχτή Τάξη, ευέλικτη και με κουλτούρα έρευνας, καλλιεργεί την ολότητα του ατόμου, σμιλεύει ολοκληρωμένες προσωπικότητες αναπτύσσοντας την κριτική σκέψη, την αυτενέργεια, τη συνεργασία και τη δημιουργικότητα. Προετοιμάζει για τον πραγματικό κόσμο, ενσταλάζει την περιέργεια(διαβίου μάθηση), και επιθυμεί το μαθητή πολυμήχανο.

Λέξεις κλειδιά: 21ος αιώνας, καινοτομία, μοντέλο διδασκαλίας.

1. Εισαγωγή - Η εκπαίδευση στον 21ο αιώνα

Η εκπαίδευση σήμερα πρέπει να είναι ευέλικτη (Παππά, Δ. Άννα, 2005), δημιουργική και πολύπλοκη. Το σύγχρονο σχολείο στοχεύει σε αλλαγή προτύπων για την κοινωνία, για την εκπαίδευση και για το Δάσκαλο.

Γνωρίζουμε ότι πλέον υπάρχει μια νέα γενιά μαθητών που επιθυμεί ένα περιβάλλον μάθησης που να ενσωματώνει ψηφιακά εργαλεία, να προσαρμόζεται σε ατομικά στιλ μάθησης και να ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδική εργασία.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' αυτό το περιβάλλον είναι να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την καινοτομία και όχι να παρέχει έτοιμη γνώση.

Πλέον η γνώση είναι ένα ταξίδι. Ανάλογα με την πολυπλοκότητα του αντικειμένου, τις ικανότητες του μαθητή και τα μέσα που υπάρχουν, το ταξίδι μπορεί να διαφέρει σε βήματα και σε διάρκεια. Ο μαθητής συνεργεί στην εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, είναι συνεργάτης, οργανωτής και μέσα από βιωματικές-κοινωνικές δραστηριότητες αναζητεί, κατακτά και διαχειρίζεται τη γνώση. Η διαδικασία της μάθησης είναι ενεργητική(Ματσαγγούρας,2003, Κολιάδης,2004,), όχι παθητική.

Κατά τη μαθησιακή διαδρομή ο δάσκαλος πρέπει να είναι παρών, να εμπνέει τους μαθητές του, να δημιουργεί την κουλτούρα της έρευνας και να υποστηρίζει τα βήματα των μαθητών του στη δική τους διαδρομή.

Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση δασκάλου και μαθητών (Τσιπλητάρης, Α. , 2004) πρέπει να θεωρούνται δεδομένες στο σημερινό σχολείο.

Στο σχολείο του 21ου αιώνα υλοποιούνται δράσεις Πολιτισμού και Παιδείας. Το ανοιχτό, σύγχρονο, ευέλικτο και δημιουργικό σχολείο δεν περιορίζεται στη σχολική αίθουσα. Κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών με εκπαιδευτικές βιωματικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία και χώρους πολιτισμού και θεαμάτων 24Χ7.

Ο μαθητής δεν μπορεί να είναι ένα ποτήρι που πρέπει να γεμίσει, αλλά ένα φως που πρέπει να ανάψει.

Ο σύγχρονος δάσκαλος είναι εξωστρεφής με δημόσιο λόγο και πρωτοπόρος.

Είναι ο συντονιστής, ο οργανωτής και ο υποστηρικτής της μαθησιακής διαδικασίας.

2. Η ψηφιακή ταμπλέτα(iPad), εργαλείο δημιουργίας και μάθησης

Τα τρία τελευταία χρόνια και ειδικότερα με την υλοποίηση της Ανοιχτής Τάξης ακολούθησα ένα σύγχρονο μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας (Παπάς, Α., 1990) χτίζοντας ένα συναρπαστικό, ομαδοσυνεργατικό, κοινωνικό, βιωματικό και επικοινωνιακό μαθησιακό μοντέλο που καταργεί τα στενά όρια της παραδοσιακής τάξης.

Στον 21ο αιώνα το 1:1 είναι σύμμαχος σε μια τέτοια προσπάθεια. Με την εισαγωγή των tablets(iPad) οι μαθητές χρησιμοποιούν ψηφιακά εργαλεία(iPad), απολαμβάνουν τη γνώση κάθε στιγμή με εκπαιδευτικό περιεχόμενο που παράγει ο δάσκαλος, αλλά και με διαδραστικές εφαρμογές ή πηγές από το διαδίκτυο. Οι μαθητές χρησιμοποιούν την τεχνολογία με απλό τρόπο, μετατρέπουν το διάβασμα σε παιχνίδι, δημοσιοποιούν τις εργασίες τους, επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους, σχολιάζουν τη σχολική καθημερινότητα, συζητούν για τα μαθήματα, ετοιμάζουν ψηφιακές ανακοινώσεις.

Η ψηφιακή ταμπλέτα(iPad) είναι το μέσο διδασκαλίας, μάθησης και εργασίας-δημιουργίας. Υποστηρίζει την εκπαιδευτική διαδικασία σε κάθε μάθημα.

Η μάθηση είναι μια αυτοκατευθυνόμενη διαδικασία και αποτέλεσμα κοινωνικής διεργασίας.

Με ένα άγγιγμα ο μαθητής έχει πρόσβαση στη γνώση ισοδύναμης λειτουργικότητας με το κοινωνικό του περιβάλλον.

Έτσι μπαίνει στο επίκεντρο της δράσης μαθαίνοντας δημιουργικά και παραγωγικά.

Εισάγεται η μάθηση “εν κινήσει”, όπου ο μαθητής με τα διαδραστικά βιβλία στο tablet (παραγωγή μέσω του iBooks Author), την αλληλεπιδραστική 24ωρη ψηφιακή τάξη, το μαθητικό blog, γίνεται ενεργός μαθητής οπουδήποτε, οποιαδήποτε στιγμή.

Ο Δάσκαλος είναι ο συντονιστής, ο οργανωτής και ο υποστηρικτής της μαθησιακής διαδικασίας με ένα άρτιο και ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης που καθοδηγεί το μαθητή σε βιωματικές διαδικασίες μάθησης.

2.1 Διαδραστικά - Αλληλεπιδραστικά βιβλία

Με τη συγγραφή των iBooks άλλαξε ο τρόπος με τον οποίο ο μαθητής μαθαίνει. Γκαλερί, βίντεο, διαδραστικά διαγράμματα, 3D αντικείμενα, μαθηματικές εκφράσεις, ασκήσεις με άμεση υποβολή, ενσωμάτωση της wikipedia, ήχος, εντυπωσιακές διαδραστικές εφαρμογές σύνδεση με τις ψηφιακές εικονικές τάξεις, έχουν μεταβάλει ολοκληρωτικά τη σχέση του μαθητή με τη μελέτη.

Τα ψηφιακά αλληλεπιδραστικά βιβλία συγγράφονται βάσει των διδακτικών στόχων του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Περιλαμβάνουν το σχολικό βιβλίο (διαδραστική μορφή), αλλά είναι εμπλουτισμένα με βίντεο, ηχητικά, εικόνες, επιπλέον κείμενα, ασκήσεις αξιολόγησης, γραμματική, γλωσσάριο, λεξιλόγιο και πολλές εφαρμογές. Όλα διαδραστικά.

Ταυτόχρονα η διδασκαλία αποκτά άλλη διάσταση, γιατί το βιβλίο του κάθε μαθήματος αποτελεί και υποδειγματικό σχέδιο διδασκαλίας που καλεί το μαθητή να αλληλεπιδράσει μαζί του. Έτσι, μετά την

προσέγγιση και κατανόηση της γνώσης, ο μαθητής άμεσα προσλαμβάνει, κατανοεί, εφαρμόζει, αναλύει, αξιολογεί και δημιουργεί (Anderson, L. & Krathwohl, R. 2001).

Εικόνα 1: Οι στόχοι για τον γνωστικό τομέα

Ο μαθητής αντιλαμβάνεται πώς πρέπει να διαβάσει και να μετατρέψει την παθητική μάθηση σε ενεργητική. Βρίσκεται στο επίκεντρο της διδασκαλίας.

Συνεργάζεται, έχει υψηλά κίνητρα, κινείται με απόλυτη ελευθερία, απολαμβάνει το μάθημα.

2.2 Πώς γίνεται

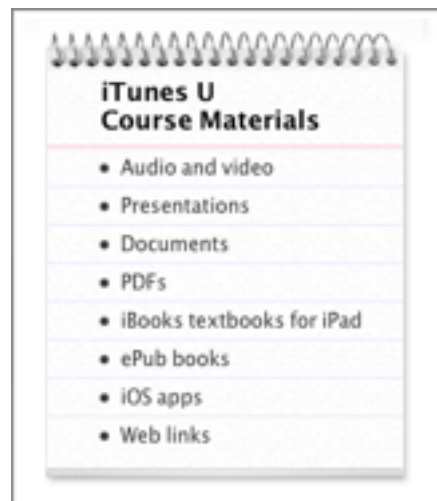
- Συγγράφω διαδραστικά - αλληλεπιδραστικά βιβλία για κάθε μάθημα (<http://www.apple.com/ibooks-author/>).
- Τα βιβλία αναρτώνται στο iTunes University (<http://www.apple.com/education/itunes-u/>).
- Οι μαθητές τα κατεβάζουν στη βιβλιοθήκη του iPad.
- Στην τάξη υπάρχει ένας βιντεοπροβολέας, μια μεγάλη οθόνη και μια συσκευή ασύρματης σύνδεσης όλων των iPad με το βιντεοπροβολέα, ώστε από το θρανίο τους οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα παρουσίασης της προσωπικής τους οθόνης.
- Ανοίγουν οι μαθητές τα βιβλία και ταυτόχρονα ένας μαθητής παρουσιάζει το βιβλίο του στην οθόνη.

- Εισήγηση μαθήματος. Αφόρμηση με εικόνα ή βίντεο, ανακοίνωση διδακτικών στόχων, εστίαση σε κομβικά σημεία του μαθήματος, αξιοποίηση πολυμέσων του κειμένου.
- Οι μαθητές αλληλεπιδρούν και δημιουργούν μέσα σε ένα απολύτως διαδραστικό και αλληλεπιδραστικό περιβάλλον.

2.3 Μαθητές και λήψη βιβλίων - iTunes U

Οι μαθητές λαμβάνουν τα βιβλία από την εφαρμογή iTunes University, τοποθετώντας τα στην ψηφιακή βιβλιοθήκη τους. Λόγω της αλληλεπιδραστικής μορφής των βιβλίων, ο μαθητής αυτοδιδάσκεται πάνω στο σχέδιο διδασκαλίας έχοντας στην κατοχή του ένα διαδραστικό εργαλείο μάθησης.

Το iTunes U περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν στο μάθημα: διδακτέα ύλη, φυλλάδια, κουίζ και ούτω καθεξής. Και μπορεί να περιλαμβάνει τα βίντεο και τα ηχητικά, διαλέξεις, καθώς και διαδραστικά στοιχεία, όπως το περιεχόμενο και τις συνδέσεις από το Διαδίκτυο, iBookstore, το App Store και το iTunes Store.

Εικόνα 2: Τι μπορεί να περιλαμβάνει ένα μάθημα

2.4 Αλληλεπίδραση

Οι μαθητές αλληλεπιδρούν με το βιβλίο και οργανώνουν τη μελέτη τους την ώρα της διδασκαλίας. Δημιουργούν καρτέλες μάθησης που ενέχουν και μορφή αυτοαξιολόγησης. Γράφουν στον προσωπικό τους πίνακα, εύκολα κατανοούν, αυτοαξιολογούν, καθοδηγούνται στη διαχείριση και παραγωγή της νέας γνώσης.

Εργάζονται σε ανεξάρτητες ομάδες εργασίας (Κανάκης, 1987, Cohen, E., 1994) Ματσαγγούρας, Η., 2000) δημιουργώντας πλήθος εργασιών και κινούνται με απόλυτη ελευθερία μέσα και έξω από τη σχολική αίθουσα, όπως στο προαύλιο ή σε αίθουσα γυρισμάτων. Δημιουργούν μεγάλο αριθμό πολύμορφων εργασιών. Ταινίες δραματοποίησης, κινούμενα σχέδια, βιντεομαθήματα, εννοιολογικοί χάρτες, ιστορικοί ή γεωγραφικοί χάρτες, παρουσιάσεις, κείμενα, κόμικς, είναι εργασίες που παράγονται καθημερινά σε κάθε μάθημα.

Πίνακας 1: Αριθμός συνθετικών εργασιών ανά μάθημα

Μαθήματα	Αριθμός συνθετικών εργασιών(μ.ο.)
Γλώσσα	40
Μαθηματικά	20
Ιστορία	40
Φυσική	40

2.5. Φιλαναγνωσία

“ Πάντα φανταζόμουν ότι ο παράδεισος θα ήταν ένα είδος βιβλιοθήκης”, Χόρχε `Λούις Μπόρχες

Αν και η ταμπλέτα, ένα ψηφιακό εργαλείο, αποτελεί το βασικό εργαλείο μάθησης και δημιουργίας στην Ανοιχτή Τάξη, η ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας κατέχει κυρίαρχο ρόλο, γιατί κυρίαρχος στόχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι η προαγωγή του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της μάθησης.

Άλλωστε ο εκπαιδευτικός αποτελεί τον κύριο διαμεσολαβητή ανάμεσα στο παιδί και το βιβλίο (Γκίβαλου – Κατσίκη, Άντα,1999) και οφείλει να γνωρίζει την τεράστια σημασία της λογοτεχνίας στην καλλιέργεια της γλωσσικής έκφρασης, στον εμπλουτισμό των γνώσεων του μαθητή και στην ανάπτυξη της φαντασίας του.

Η υλοποίηση της δράσης “Ένας μήνας, Ένας συγγραφέας, Ένα βιβλίο” στοχεύει στην καλλιέργεια του επιπέδου πολιτισμού και κουλτούρας που πρέπει να διαθέτουν οι σημερινοί μαθητές, οι αυριανοί πολίτες τούτης της χώρας.

Εικόνα 2: Το λογοτεχνικό βιβλίο κατέχει κυρίαρχη θέση στη ζωή των μαθητών

Με κατάλληλη επιλογή βιβλίου, ώστε να είναι προσιτό στα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες του παιδιού, με ποικιλία δραστηριοτήτων, όπου επίσης η ψηφιακή συσκευή κατέχει κυρίαρχο ρόλο,(αφιέρωματα στους συγγραφείς, κόμικς, κριτική βιβλίου, ταινίες, αφίσες, κ.ά) έως τη συνάντηση με τους συγγραφείς, επιδιώκεται η σφυρηλάτηση μιας δια βίου σχέσης με τη λογοτεχνία.

2.5. Βιοματικές εκδρομές

Οι σχολικές βιωματικές εκδρομές γίνονται αφορμή για τη γνωριμία των μαθητών με περιοχές ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος(Λ.Κερκίνη) και με τόπους αρχαιολογικού(Δελφοί) και ιστορικού ενδιαφέροντος (Μυστράς-Μονεμβασιά). Με τον τρόπο αυτό η εκπαιδευτική διαδικασία αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον, οι πνευματικοί ορίζοντες των μαθητών διευρύνονται και η γνώση που κατακτάται έχει μονιμότερο χαρακτήρα.

Πίνακας 2: Υλοποίηση βιωματικών εκδρομών

Βιωματικές εκδρομές	Αριθμός
Μονοήμερες	3
Διήμερες	3
Τριήμερες	2

Η δημιουργία εργασιών από κάθε ομάδα για την πολυπρισματική και διαθεματική προσέγγιση του προορισμού της εκδρομής, όπως και η παρουσίαση τους στην τάξη την εβδομάδα πραγματοποίησης της εκδρομής, ισοδυναμεί με μια εικονική περιήγηση στον τόπο ενδιαφέροντος.

Όλη η διαδικασία είναι μαθητοκεντρική, κοινωνιοκεντρική, βιωματική και στοχεύει στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας του μαθητή, καθιστώντας τη σχολική αίθουσα έναν απολύτως ελκυστικό χώρο (Αλαχιώτης, 2002).

Πίνακας 3: Θεματολογία σχεδίων εργασίας για την προετοιμασία των εκδρομών

Θεματολογία project	Αριθμός(μ.ο.)
Γεωγραφία	15
Ιστορία - Αρχαιολογία	20
Μαθηματικά	10
Περιβάλλον	20
Ταξιδιωτικός οδηγός	20

Οι μαθητές αναλαμβάνουν και την ξενάγηση της εκδρομής, ενώ οι γονείς παρακολουθούν σε ζωντανή μετάδοση, λεπτό προς λεπτό, την εκδρομή από διαδικτυακό χώρο που δημιουργείται για την κάλυψή της.

Ευνόητο είναι ότι η επιλογή χρήσης της ψηφιακής ταμπλέτας(iPad) προσφέρει τεράστια υποστήριξη σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των εκπαιδευτικών, βιωματικών εκδρομών.

2.5. Δραστηριότητες Πολιτισμού και Παιδείας

Στην Ανοιχτή Τάξη πραγματοποιούνται θεματικές πολιτιστικές ημερίδες με προσωπικότητες της τέχνης, της μουσικής, του χορού, του κινηματογράφου.

Παράλληλα η συνάντηση με τους μαθητές εκτός σχολικού χώρου για την παρακολούθηση θεαμάτων πολιτισμού και ψυχαγωγίας είναι συχνό φαινόμενο και υλοποιείται μεθοδικά και με προγραμματισμό.

Οι επισκέψεις σε μουσεία, εκθέσεις τέχνης, εκπαιδευτικά προγράμματα ποικίλου περιεχομένου πραγματοποιούνται και εντός του σχολικού ωραρίου, αλλά και εκτός με την καθολική συμμετοχή των μαθητών.

Εικόνα 3: Ο σκηνοθέτης Τάσος Μπουλμέτης(Πολίτικη Κουζίνα) αφιερώνει ψηφιακά

3. Επίλογος

Στην Ανοιχτή Τάξη ο μαθητής μπαίνει στο επίκεντρο της δράσης μαθαίνοντας δημιουργικά και παραγωγικά.

Η μάθηση καταλήγει να είναι μια απολαυστική εμπειρία που ενισχύεται από τη χρήση των ελκυστικών φορητών συσκευών που ενισχύουν τις ικανότητες των μαθητών, καλλιεργούν την κριτική σκέψη και ενθαρρύνουν τη συνεργασία και την ομαδική δουλειά.

Εφαρμόζονται διδακτικές και παιδαγωγικές τεχνικές σύγχρονων τάσεων που περιγράφουν ένα ευέλικτο μαθησιακό περιβάλλον, τη βιωματική μάθηση, την ενεργητικότερη συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες και στο σχεδιασμό της προσωπικής τους μάθησης, την απόλυτη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών με πρωτοποριακά χαρακτηριστικά και τη μεγαλύτερη εξατομίκευση της διδασκαλίας, όπου απαιτείται.

Έτσι οι μαθητές αναπτύσσουν πολύπλευρα την προσωπικότητά τους και προετοιμάζονται για την πραγματική ζωή, ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες της παγκόσμιας κοινότητας.

Πίνακας 4: Το περιεχόμενο της Ανοιχτής Τάξης

Ανοιχτή Τάξη
Ενεργή γνώση
Ενδοατομικές δεξιότητες
Δημιουργία
Ταξίδι γνώσης
Κριτική σκέψη

Ανοιχτή Τάξη
Συνεργασία
Επικοινωνία
Επιχειρείν
Καινοτομία
Προετοιμασία για την πραγματική ζωή

Βιβλιογραφία

Αλαχιώτης, Σ. (2002). Για ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 7, 7-18.

Anderson, L. & Krathwohl, R. (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman.

Βοσνιάδου Στέλλα (2001) *Πώς μαθαίνουν οι Μαθητές*. Διεθνής Ακαδημία Εκπαίδευσης & Διεθνές Γραφείο Εκπαίδευσης της UNESCO, κείμενο διαθέσιμο στο www.ibe.unesco.org/publications/EducationalPracticesSeriesPdf/prac07gr.pdf

Γκίβαλου –Κατσίκη, Άντα, Το θαυμαστό ταξίδι, Μελέτες για την Παιδική λογοτεχνία, εκδόσεις Πατάκη, 1999

Cohen, E. (1994). Designing groupwork, New York: Teachers College Press.

Κολιάδης, Μ., (2004) *Θεωρίες Μάθησης και Εκπαιδευτική Πράξη*, τ.Γ', Αθήνα

Ματσαγγούρας, Η. (2000). Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Αθήνα: Γρηγόρης.

Ματσαγγούρας, Η. (2003) *Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, Αθήνα, εκδ. Γρηγόρη

Παππά, Δ. Άννα, 2005 *Μαθαίνοντας πώς να μαθαίνω*, από το σχολείο ευέλικτης ζώνης στο ευέλικτο σχολείο. Εκδόσεις Φυλάτος, Θεσσαλονίκη

Παπάς Α., Μαθητοκεντρική διδασκαλία, Βιβλία για όλους, Αθήνα 1990

Τσιπλητάρης, Α. (2004). Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης. Αθήνα: Ατραπός.